

KARJALA ÚJRA A FINNEKÉ!

„száznapos finn háború“-ban, 1939/40 telén Suomi elvesztette legvirágzóbb országrészét, Karjalát. A hősiesség fegyvertények hiábavalónak bizonyultak, az orosz túlerő kicsikarta a kegyetlen békefeltételek aláírását.

A napjainkban folyó háborúban Finnország visszaszerezte eredeti határait.

Karjala visszatérte olyan örömmámorban tartja az országot, hogy a finnek jóformán semmibe veszik az általános nélkülözést, noha az élelmiszeradagok a sziklás talajú, behozatalra szoruló országban nagyon szűkösek.

Karjala Suomi szíve, a mélabús rengetegek országában a dal, a tánc és jókedv hazája. A homályos északi halmokat a délkeleti országrészben napsütötte termőföldek, verőfényes öblök váltják fel. Lönnrot Illés itt gyűjtötte össze a Kalevala-énekek túlnyomó részét. A régi karjalai háztáj szorgalmas vidámságát a népdalok filmszerű pontossággal vetítik elénk.

Őrlés közben, míg a kézikövet forgatták, dalolni szerettek az aszszonyok s gyermekeik is énekelve hajtották a pároshintát a kertben. A híres finn őrlődalok és hintadalok egy boldog, egyszerű nép életéről mesélnek.

A hangos karjalai háztáj este élénkült fel igazán. Kürt harsogott, síp szólt: a medvevadászok tértek haza, a néphit szerint az erdő tündéréinek ujjongásától kísérve. Hozták a „mézesmarkút“, azaz a medvét!

Lelekesen telepedett le a család a körbenfutó padokra, hogy a diadalmas nap után meghallgassa a Kalevala-énekeseket. A leghíresebb Kalevala-énekmondók mindig a karjalai medvevadász-nemzetségekből kerültek ki.

Két mosolygószemű, szakállas énekmondó egymással szemben ült a padon s összefogózza az első, a „dalos“ rákezdett az énekre, míg a második, a „kísérő“, a sorok végét ismételte. A következő verssort ketten együtt énekeltek. Az ősi finn hangszer, a kantelét egy harmadik társuk pengette hozzá.

Vendégszerető házukban hely jutott a szállástkérő utasembernek is. Rendesen az ajtó közelében, a padon jelölték ki a helyét, míg a fiatalok a földön, az öregek pedig a meleg kályhakuckóban aludtak.

Ugvis elég nehéz sora volt az utasnak: gyufa híján a parazsat nyírfa-kérgén kellett magával vinni az útra, üstbe zárva a parazsat, hogy tüzet ne szítson belőle a szél. Bizony jobb otthon, a „mohos szobában“, a belső lakószobában, hol a fal közeit mohával tömítették.

A nyugati és keleti — svéd és orosz — hatás alatt álló gazdázásokat már kívülről meg lehetett különböztetni. A nyugati udvart négy oldalon épületek zárták be. A zárt udvaron sem a játszadozó

gyermeket, sem a háziállatokat nem támadhatta meg a farkas. Amellett a körülfutó épületek várszerűsége a parasztcsalád öntudatát is emelte.

A karjalai gazdaudvar viszont szétszórta épült. Ma ezt a településformát igyekeznek terjeszteni. Egészségesebb, ha az istállók távol állnak a lakóháztól és kisebb a tűzveszély, ha csűrök, magtárak sincsenek közvetlen közelben.

A belső berendezésben az volt a lényeges különbség, hogy a nyugatiak emeletes ágyban aludtak, a karjalaiak pedig a földön, a körbenfutó földpadon, vagy a kemencepadkán.

A kalevalai idők kezdetleges berendezését később Karjalában is kényelmesebb otthonok váltották fel. A falat gyapjúszőnyeg borította, a kályha mellett hintaszék ringott s a nemzedékről-nemzedékre szálló tarkaszóttas-aszalterítón ott feküdt a katekizmus, várva a műveltséget terjesztő lelkész látogatását.

A régi karjalai templomkertek fölött múltba tűnt vasárnapok áhítatos hangulata lebeg. Némelyik mellett még áll a hosszú ház, mely a rengetegek mélyéről, többnapis csónakútról érkező hívek számára épült. Az emeleten hálókelyek, a földszinten lóistállók sorakoztak. Az emeleti szobákban csomagolták ki az asszonyok festett templomládikájukat. Zsoltár és ünneplőruha került elő belőle, melyet csak itt öltöttek magukra. A csónakban víz locsanhatott volna a féltett szőtesekre.

A százszerű templomcsónak utasai zsoltárénekléssel kezdték az evezést s a templomból hazatérve vidám csónakversennyel fejezték be a vasárnapot.

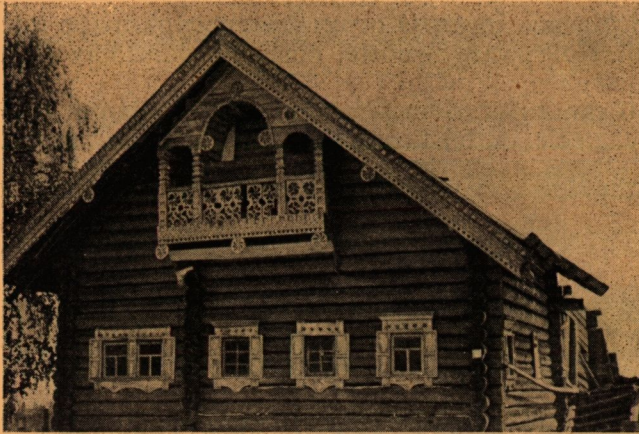
A keresztyénséget és a pogány hagyományokat az erdőlakó finnek nem érezték ellentétesnek. Mint a Kalevala-énekek elárulják, sokáig áldozták „az erdő asszonyának“ a vad bundáját, úgy mondván, hogy ez az ő „kedvelt vászna“. Az állatok csontját is a fákra akasztották áldozatul. Az acélnak pedig bűvös erőt tulajdonítottak.

A megélhetés feltétele, a vadászszerencse, titokzatos körülmények összejátszásából eredt, még akkor is, ha annyi ötletet és furfangot pazarolt a vadász a medvecsapdák, farkasvermek, madárkelepcék kieszelésére, mint a híres vadászok fiai, akik a jól bevált „török“ mentét követték.

Az ősi zsákmányolás lassan újabb kenyérkereseti lehetőségekkel szaporodott. A szénégetők gödreinél aztán összegyűlt esténként az egész falu, hogy megtárgyalja a világ folyását és belélegezze a hamvadó fenyők balzsamos illatát.

„Karja-la“ neve annyit jelent, mint „nyáj-ország“. A nyáját terelgető, szénégető, vadászgató nép országrésze lépésről-lépésre magasabb kultúrfokra emelkedett. A fejlődés a Kalevala megjelenésétől számítható nemzeti ébredés óta meggyorsult, hogy a századfordulókor már népfőiskolákat, szövetkezeteket, virágzó kisgazdaságokat teremtsen. A szabadságharc után következő húsz esztendő pedig a világ mintaaállamai közé emelte Finnországot.

Az ország viruló jóléte és öntudatos népművelése Karjalában érte el a legmagasabb fokot.

Kelet-karjalai parasztház

A finn női hadsereg tagja betér a parasztokhoz egy csésze kávéra

Felszabadult kelet-karjalai falu

Viipuri, Karjala fővárosa olyan szerepet töltött be a finn életben, mint nálunk Kolozsvár. Szülőttei büszkéek reá, a távoli országrészek lakói igyekeznek megismerni.

A be'ső vándorforgalom főleg Viipuri felé irányult, a dal, a tánc, a derű városa felé. A búskomor hangulatokat ébresztő kopár északi halmok, az ingoványos orosz határvidék lakói az olcsó körutazási jegyekkel a fehér éjszakák évszakában Karja'la felé vették útjukat, hogy erőt és fényt szívjanak magukba. Nemcsak sűrű vonatjáratok,

A lábadozó katonák számára friss rebarbara-must készül

hanem egy egész teret megtöltő nagyszabású autbuszállomás negyedóránként érkező hatalmas kocsijai hozták állandóan az utasokat Viipuriba az ország minden részéből.

Helsinki faházai hétszer hamvadtak el az évszázadok folyamán s az e lenség és a véletlen számtalanszor felgyújtotta a vidéki faépületeket is. Viipuri várának ódon'sága, az öles kőfalak vaskos fenségessége, a várfalakra tapadó házacskák romantikája ismeretlen szépséget tártak fel a faházakban lakó vidékiek előtt. A finnek a régi városok meghitt, varáz'sos hangulatát kerestek Viipuriban. Be-

járták a kaszárnyául szogáló ősi vár félelmetesen tömör és erőstornyát, a csipkézett szélű bástyákat a kecses tornyocskákkal, a szűk és régi polgárházakat, melyek fecskéfészekként tapadtak a várfalra, — várakoztak a hajóhídnál, ha egy közeledő hajó tiszteletére kettévált s ők a várszigeten rekédtek, vajsínű társasépkocsik és teherautók hosszú sorával együtt, — sétáltak az árnyas sétatér smaragd'zöld terein, a bibliafordító Agricola püspök szobra előtt s a nagyvárosi Viipuri széles utcáin.

Aki tehet'e, kiutazott a nyolc kilométerre fekvő Tanhuvaarába.

Tanhuvaara egy női tornásztelep neve. Annyira jellegzetesen finn intézmény, hogy a szovjetrepülők nem restelték az erdő közepén épült három magános, ártatlan faház fölé repülni és agyonbombázn'i.

„Tanhuvaara“, magyarul Táncoshalom, a finn női társadalom nagy olvasztókemencéje. Nemcsak az anyanyelv köti őket itt össze, hanem a ritmus, a tánc és torna mozgásnyelvezete, melyet a finnek születéstől halálig gyakorolnak.

Sajátos varázs lebeg Táncoshalom fenyőillatú, sóspárás levegőjében: a táji, a faépületek és a könnyű mozgás harmóniája. Mint országszerte, itt is jókora sziklatömbök ütköznek ki az erdei talajból s a tengerparti gyér homok közül. Nesztelen, sarkatlan gumicipőjükben könnyedén futottak fel a növendékek az erdős halom csúcsán épült, teljesen nyitott tornacsarnokba.

A faoszlopos főépület élőfenyőkkel tagolt lépcsőin tündértáncot lejtettek, habfehéren. Majd vérpezsdítő ütemű mozgásgyakorlat következett, a fémdob zengő kongására, a hullámzó tengeröböl háttéré előtt. Ősi finn dallamokra népviseletbe öltözött szőke lányok perdültek a fehér nyírfák pázsitos tisztására. Ezeresztendős kép, ahogv csíkos szőtteszoknyák pörögtek az ezüsttörzsű fák között s szőke fonataikon színes szalagok röpködtek utánuk a tánc hevében. Ahány vidék, annyi viselet, — zsebtáskák, hímzett ingvállak, kék vagy tarka mellények számtalan változatával. Hiába érkezett az egyik növendék az alumínium tejeskendérok s a másik az egyenletekkel teleírt fekete táblák világából, — itt egyforma finn nők voltak valamennyien, szőkék és pirosarcúak, mint anyáik és dédanyáik...

Viipuri mellett Sortavala és a Ladoga-tó szerepelt legtöbbet a karjalai hadijelentésekben.

A Ladoga beltenger nagyságú tó, Szent-Pétervár fölött. Jelentősége a vasút feltalálása óta csökkent. Sortavala városának élete is a Ladoga-tó szerepe szerint fejlődik, vagy szendereg. A hetvenes esztendőig, míg ki nem építették a vasútvonalat, a Ladoga-beltenger hullámain vitorlás hajók bonyolították le a kereskedelmet. Sortavala ömlött a pénz, az asszonyok virágos atlaszban suhogtak, a gyermekek rózsaszínű pehelypaplan alatt rebegték el esti imájukat s a pipatőrium mellett hímzett képek pipeskedtek a falon. Épültek az iskolák, aplomok, halomra gyűlt a tenyérszéli svéd talér Sortavaloiban.

A Ladoga-tónak az orosz háború kitörése előtt csak idegenforgalmi szerepe volt. Fehér hajók indultak a sortavala-i kis kikötőből Valamo festői kolostorához, az öbölvilág csöndes telepeihez és a környékbeli főiskolákhoz.

Az új háború főleg a Ladoga hullámain vagy befagyott jégtükrén folyik. Ma már mesevilágnak tűnik a közelmúlt, mikor fehérszakállú szerzetesek és víg kirándulók csónaka suhant a Ladoga szigetei közt.

A háború itt Karjala gazdagságának forrásáért: a kisbirtokok termőföldjéért s a villanyt fejlesztő vizierőműtelepekért folyik.

Karjala gazdasági jelentőségére jellemző, hogy a szovjeturalom elől menekülő kisgazdák számára Csonka-Finnországban egy év alatt végrehajtott gyorstelepítéssel 26.000 kisgazdaságot, 3.000 vegyes gazdaságot, 9.000 belsőséget, 800 halásztelepet szakítottak ki, úgy, hogy egy vidék lakói lehetőleg ismét egy tájra kerüljenek.

Ez az óriási munka most fölöslegessé vált. A karjalaiak visszatérnek szülőföldjükre, hogy a pusztulás helyén ismét belteries gazdaságokat, fűrésztelepeket, szövetkezeti gyárat teremtsenek.

Segít nekik a lankadatlan kitartás, hősiesség jelentő ősi finn jókívánság: „sisua!”

Sz. Weress Jolán